

Культура - гаючая сіла, здольная вярнуць індывідуму цэласнасць

"А. І. Смолік стварае галерэю партрэтаў творцаў беларускай культуры, адкрываючы забытыя імёны."

Б.У. Святлоў.

Вядомаму беларускаму навукоўцу, доктару культуралогіі, прафесару Аляксандру Іванавічу Смоліку ў кастрычніку споўнілася 75 гадоў. Разам з гэтым юбілеем было адзначана 20-годдзе запачатвання беларускай культуралагічнай школы. Мы пагутарылі з шанюным прафесарам на кафедры культуралогіі БДУКіМ.

Аляксандр Іванавіч нарадзіўся ў в. Каловічы Вілейскага раёна ў 1944 годзе. Пасля заканчэння Вілейскай агульнаадукацыйнай школы ён працаваў у рэдакцыі раённай газеты "Шлях перамогі". У 1964 годзе будучы навуковец паступіў на гістарычны факультэт Менскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя Горкага і скончыў яго ў 1968 годзе. А.І. Смолік вучыўся ў аспірантуры, абараніў кандыдацкую дысертацыю ў МДП і працаваў дацэнтам у інстытуце, у 1979-1992 гадах быў дэканам факультэта даўніверсітэцкай падрыхтоўкі. З 1992 года на працягу 15 гадоў А.І. Смолік быў першым прарэктарам БДУКіМ, ён спалучаў арганізацыйна-педагагічную працу з навуковай дзейнасцю, што дазволіла абараніць першую ў Беларусі доктарскую дысертацыю па тэорыі і гісторыі культуры (1999). З 2006 года Аляксандр Іванавіч Смолік узначальваў кафедру гісторыі Беларусі і музязнаўства, а з 2008 года ён загадвае кафедрай культуралогіі БДУКіМ.

- **Аляксандр Іванавіч, з якой падзей звязана 20-годдзе беларускай культуралагічнай школы?**

- 10 снежня 1999 года ў нашай краіне была абаронена першая доктарская дысертацыя. На постсавецкай прасторы такой навукі, як культуралогія, не было, дамінаваў марксізм і навуковы камунізм, (сацыялогія, паліталогія і культуралогія лічыліся буржуазнымі навукамі). Пасля таго, як утварылася наша суверэнная дзяржава, пачалося фарміраванне сістэмы гуманітарнай адукацыі, і тады замест палітызаваных дысцыплін у ВНУ было ўведзена выкладанне культуралогіі. Яе выкладалі гісторыкі, філолагі. Мы, як Універсітэт культуры, вырашылі стварыць цэнтр па падрыхтоўцы сапраўдных культуралагічных кадараў. У 1998 годзе ВАК дазволіла нам стварыць савет па абароне дысертацый па культуралогіі, і ў 1999 годзе адбыліся дзве абароны: кандыдацкай і доктарскай дысертацый.

- **Гэта была як раз Ваша доктарская дысертацыя?**

- Так, абарона доўжылася 6 гадзін пры вялікім прадстаў-

ніцтве навуковай супольнасці. Мая праца была прысвечана даследванню існавання культуры і яе патэнцыялу ў трагічных умовах пасля Чарнобыльскай катастрофы, у ёй была прасочана сацыядынаміка культуры ў посткатастрофным соцыюме. Адбываўся вялікі стрэс, і культура дапамагала выжыць у той час. Я ўдзельнічаў у многіх канферэнцыях, кантактаваў з медыкамі, біёлагамі, земляробамі, едзіў па Гомельшчыне і Магілёўшчыне, выкладаў у філіяле нашага ўніверсітэта ў Мазыры.

Ва ўсім свеце шырока лечачь не толькі таблеткамі і ўколамі, але і мастацтвам. Існуе музыкатэрапія, хораграфія. Я быў у Германіі і бачыў, як у аптэках прадаваліся рэпрадукцыі карцін і кнігі, дыскі з музыкой. У залежнасці ад самаадчування можна рэкамендаваць адну кнігу ці іншую, якая выпраўляе саматычны стан, здымае трывогу. Арт-тэрапія вельмі развіта. Адзін час мы шмат усяго рабілі на Гомельшчыне.

У нашым універсітэце пачалі адкрывацца новыя спецыяльнасці, такія, як рэабілітацыя сродкамі культуры і мастацтва. Культура мае вялікую гаючую сілу.

Сёння мы маем пяць дактароў навук у галіне культуралогіі ў краіне і 40 кандыдатаў навук ва ўсіх рэгіёнах. Наш Універсітэт з'яўляецца вядучай метадалагічнай установай у галіне культуралогіі. Новы Універсітэт імя Ніла Гілевіча мае намер развіваць культуралагічную адукацыю, і мы падтрымалі яго кіраўніцтва ў гэтым намеры.

- **У Ваших манаграфіях Вы ствараеце культурны імідж Беларусі, вывучаеце і папулярныя асабы, як К. Тураўскі, Т. Зан, Я. Чачот, Я. Карскі, Е. Раманаў, В. Доўнар-Запольскі, А. Сержпутоўскі.**

- Мы заснавалі такую серыю выданняў. У ёй выйшла мая манаграфія "Божы дар Івана Кан-

драцьева" пра нашага геніяльнага сучайчынніка, драматурга, пісьменніка, краязнаўца, майго земляка, аўтара шырокавядомых песень "По диким степям Забайкалья", "Очаровательные глазки". Сярод твораў Івана Кандрацьева нямала песень, дум, былін народных казаняў, заснаваных пераважна на беларускім, польскім, літоўскім, украінскім фальклоры. І.К. Кандрацьеў быў выдатным знаўцам песеннай

творчасці і разглядаў песню як сродак самавыяўлення народа. Ёсць думка, што песня "По диким степям Забайкалья" напісана пад уражаннем паўстання 1863-64 гадоў пад кіраўніцтвам К. Каліноўскага.

У часопісе "Народная асвета" я вяду рубрыку "Студыя культуры і прыгажосці" пра нашых славетных творцаў у галіне духоўнай культуры. У гэтым годзе выйшла мае артыкулы пра Станіслава Манюшку і пра Надзею Хадасевіч, простую сялянскую дзяўчыну, якая з любові і цікавасці да мастацтва дабралася да Парыжа, стала вучаніцай Фернана Ляжэ і яго жонкай. У мяне два дзесяткі нарысаў пра знакамітых асобаў.

Мы заснавалі Тышкевіцкія чытанні, якія перакročылі межы нашай краіны і адбыліся ў Літве. Разам з настаўнікамі і бібліятэкарамі мы правялі добрую канферэнцыю ў Барысаве. Наступныя, 8-ыя чытанні мы будзем праводзіць з кафедрай для прадстаўнікоў мясцовай інтэлігенцыі ў Ружанах.

- **Вы напісалі кнігу "Беларуская культуралогія: гісторыя і сучаснасць" і адзначылі ў ёй нават дасягненні Ваших паслядоўнікаў?**

- У ёй я зрабіў экскурс ў гісторыю і прасачыў развіццё культуралагічных ведаў ад Ефрасінні Полацкай да нашых дзён. Культуралогія імпліцытна развівалася ў межах іншых дысцыплін, ёй займаліся гісторыкі і фалькларысты.

Сярэднявечча - гэта перыяд высокай духоўнай культуры. Я вяду імпліцытны культуралагічныя веды ад Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Аўраамія Смаленскага, бо ў іх шмат культуралагічных інтэнцый - разважанняў пра каштоўнасці, духоўнасць, прызначэнне чалавека.

Міністр культуры Барыс Святлоў падтрымаў выданне кнігі, і яна выйшла вялікім накладам, разышлася па ўсіх асветніцкіх ус-

тановах і бібліятэках. З Ібрагімам Канапацкім мы выдалі кнігу "Гісторыя культуры беларускіх татар", яна цяпер выкарыстоўваецца ў мусульманскіх школах пры мячэцях. Мая місія як навукоўца, загадчыка кафедры і педагога - спрыяць адраджэнню і развіццю беларускай культуры. Я выкладаю сваім студэнтам толькі на беларускай мове. Артыкулы і падручнікі пішу таксама па-беларуску.

- **Вы распрацавалі праграму для студэнтаў, кіруеце магістарскімі, кандыдацкімі і доктарскімі дысертацыямі. Ваш сын Дзмітрый Аляксандравіч - таксама кандыдат культуралогіі?**

- Так, і яго жонка, прафесар, працуе на нашай кафедры. У нас культуралагічная сям'я. Унук скончыў БДУП, унучка - на другім

курсе Лінгвістычнага ўніверсітэта.

У гэтым годзе два дактаранты прыходзяць на кафедру, разам у нас - 21 аспірант. Кожны год мы дадаём 4-5 кандыдатаў навук, пашыраем нашу навуковую супольнасць. Будзем спадзявацца, што з цягам часу з'явіцца новыя грунтоўныя доктарскія даследванні.

Акрамя таго, сёння на кафедры 20 кітайцаў выконваюць магістарскія працы і дысертацыі па праблемах кітайскай і беларускай культуры, і вучацца 6 аспірантаў з розных універсітэтаў Кітая.

- **Шчыра дзякуем за сустрэчу, жадаем Вам моцнага здароўя і плёну ў дзейнасці!**

Гутарыла Э. Дзвінская,
фота аўтара

На здымку: прафесар А.І. Смолік.